

Valtiovarainministeriö / vero-osasto
9.12.2013

Romualan käännetty arvonlisäverovelvollisuus

Selvitys koskee arvonlisäverolain mahdollista muuttamista siten, että romualalla otettaisiin käyttöön käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaessa verovelvollinen olisi myyjän sijasta ostaja.

1 Johdanto

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden aiheuttamat vahingot Suomessa ovat vuositasolla huomattavat. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö (HTSY) on tehnyt yhteistyössä Verotarkastusyksikön ja Yritysverotusyksikön kanssa 23 päivänä lokakuuta julkaistun selvityksen romualasta, ilmoiselvitys 16/2013. Selvityksen mukaan verotarkastuksissa on noussut esiin metalliromukauppaan liittyviä harmaan talouden ilmiöitä Suomessa, joista keskeisimpiä ovat arvonlisäveron rikkomukset, kuten perusteettomat vähennykset sekä ilmoitusten ja maksujen laiminlyönnit.

Romukauppaan liittyvä rikollisuus näkyy myös poliisin työssä. Poliisihallituksen mukaan poliisiasiaintietojärjestelmään on kirjattu romualaan liittyviä rikosilmoituksia. Rikosilmoituksista tehtyjen havaintojen mukaan romukauppojen liiketoimintaan liittyy omaisuuden anastamiseen liittyviä rikoksia kuten törkeitä varkauksia, varkauksia, varkauden yrityksiä, näpistyksiä, vahingontekoja ja kätkemisrikoksia. Romualalla esiintyy myös niin sanottuja varsinaisia talousrikoksia kuten kirjanpito-, velallisen epärehellisyys- ja verorikoksia, rekisterimerkintärikoksia, liiketoimintakieltolain rikkomuksia ja rahanpesurikoksia.

2 Nykytila

2.1 Kansallinen lainsäädäntö

Arvonlisäverolain (1501/1993) 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan arvonlisäveroa suoritetaan valtiolle liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarain ja palvelun mynnistä. Lain 2 §:n 1 momentin perusteella velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (*verovelvollinen*) 1 §:ssä tarkoitettusta mynnistä on pääsääntöisesti tavarain tai palvelun myyjä.

Arvonlisäverolain 102 §:n 1 momentin mukaan verovelvollinen saa vähentää verollista liiketoimintaa varten toiselta verovelvolliselta ostamastaan tavarasta tai palvelusta suoritettavan veron. Lain 102 §:n 2 momentin mukaan verollisella liiketoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, joka tämän lain mukaan aiheuttaa tavarain tai palvelun myyjälle verovelvollisuuden.

Arvonlisäverotuksessa verovelvollinen tavarain tai palvelun myyjä laskuttaa ostajaa arvonlisäverollisella laskulla ja tilittää mynnin arvonlisäveron valtiolle. Ostajalla on vastaavasti oikeus vähentää ostoon sisältyvä arvonlisävero omassa arvonlisäverotuksessaan, kun hankinta on tehty hänen verollista liiketoimintaansa varten.

2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28 päivänä marraskuuta 2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (jäljempänä direktiivi) 2 artiklan mukaan arvonlisäveroa on suoritettava verovelvollisen jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta tavaroiden luovutuksesta ja palvelujen suorituksesta. Direktiivin 193 artiklan mukaan arvonlisäveron on velvollinen maksamaan verovelvollinen, joka suorittaa verollisen tavaroiden luovutuksen tai palvelujen suorituksen, lukuun ottamatta 194–199 ja 202 artiklassa tarkoitettuja tapauksia, joissa toinen henkilö on velvollinen maksamaan veron.

Direktiivin 199 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan jäsenvaltio voi säätää, että veronmaksuvelvollinen on verovelvollinen, joka vastaanottaa liitteessä VI lueteltujen käytetyn materiaalin, samassa tilassa uudelleenkäyttöön soveltumattoman käytetyn materiaalin, teollisuus- ja muun jätteen, kierrätyskelppoisien jätteen, osittain käsitellyn jätteen, romun sekä tiettyjen tavaroiden luovutukset ja palvelujen suoritukset.

Direktiivin liitteessä VI on seuraava luettelo 199 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitetuista tavaroiden luovutuksista ja palvelujen suorituksista:

- (1) rauta- ja ei-rautapitoisten jätteiden, romun ja käytetyn materiaalin, mukaan luettuina rauta- ja ei-rautapitoisten metallien taikka niiden seosten käsittelyn, valmistuksen tai sulatuksen tuloksena olevat puolivalmisteet, luovutus;
- (2) rauta- ja ei-rautapitoisten puolivalmisteiden luovutus ja tiettyjen niihin liittyvien käsittelypalvelujen suoritus;
- (3) sellaisten jäännösten ja muiden kierrätyskelppoisien materiaalien luovutus, jotka koostuvat rauta- tai ei-rautapitoisista metalleista, niiden seoksista, kuonasta, tuhkasta, hilseestä ja teollisuusjäännöksestä, joka sisältää metalleja tai niiden seoksia, sekä näiden tuotteiden lajittelu-, leikkaus-, hajotus- ja puristuspalvelujen suoritus;

(4) rauta- ja ei-rautapitoisen jätteen sekä lasimurskasta, lasista, paperista, kartongista ja pahvista, lumpuista, luista, nahasta, tekonahasta, pergamentista, raakavuodista ja nahoista, jätteistä, side- ja purjelangasta, nuorasta ja köydestä, kaapelista sekä kumista ja muovista koostuvien leikkeiden, romun, jätteen, käytetyn materiaalin ja kierrätyskelpoisen materiaalin luovutus ja tiettyjen niihin liittyvien käsittelypalvelujen suoritus;

(5) tässä liitteessä tarkoitettujen materiaalien luovutus sen jälkeen, kun niitä on käsitelty puhdistamalla, kiillottamalla, lajittelemalla, leikkaamalla, hienontamalla, puristamalla tai valamalla harkoiksi;

(6) perusmateriaalien työstämisestä syntyvän romun ja jätteen luovutus.

2.3 Jäsenvaltioiden lainsäädäntö

Romualan käännetty verovelvollisuus jäsenvaltioissa

Suurin osa jäsenvaltioista soveltaa käännettyä verovelvollisuutta romualalla. Romualan käännettyä verovelvollisuutta ei ole otettu käyttöön Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Luxemburgissa, Belgiassa, Kroatiassa, Kyproksella ja Maltalla.

Jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä on eroja sen suhteen, minkälaisen romujen ja jätteiden sekä niihin liittyvien palvelujen suoritukseen käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan. Osassa jäsenvaltioita käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan kaikkiin tai lähes kaikkiin direktiivin liitteessä mainittuihin tavaroihin ja palveluihin. Näitä jäsenvaltioita ovat Alankomaat, Saksa, Ranska, Itävalta, Espanja, Italia, Kreikka, Portugali, Puola, Unkari, Bulgaria ja Romania. Osassa jäsenvaltioita soveltamisala kattaa sitä vastoin vain tiettyjen romujen, esimerkiksi tiettyjen metalliromujen, luovutukset. Tällaista järjestelmää sovelletaan Ruotsissa, Tanskassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Irlannissa, Slovakiassa, Sloveniassa ja Tsekin tasavallassa.

Jäsenvaltioista Viron ja Bulgarian arvonlisäverolainsäädännössä viitataan romun ja jätteen tarkemman määritelmän osalta jätelainsäädäntöön. Ruotsin, Saksan, Itävallan, Espanjan, Italian ja Unkarin arvonlisäverolainsäädännössä viitataan romukäsitteen osalta tullilainsäädäntöön eli yhdistetyn nimikkeistön (CN) mukaisiin määritelmiin.

Ruotsi

Ruotsissa romualan käännetty verovelvollisuus on otettu käyttöön vuoden 2013 alusta. Romukaupan toimintaympäristö ja rakenteet ovat Ruotsissa monilta osin samankaltaiset kuin Suomessa. Suurimmat väärinkäytökset ovat molemmissa maissa keskittyneet romumetallikauppaan.

Käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan romujen ja jätteiden luovutuksiin sellaisten elinkeinonharjoittajien välillä, jotka ovat tai joiden pitäisi olla arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjä. Järjestelmää ei ole rajattu varsinaisiin romualan toimijoihin vaan se koskee kaikkia toimijoita ja yrityksiä, jotka luovuttavat laissa määriteltyjä romuja ja jätteitä toiselle elinkeinonharjoittajalle.

Käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan tiettyihin metalliromuihin ja -jätteisiin, joita ovat rauta-, teräs-, kupari-, nikkeli-, alumiini-, lyijy-, sinkki-, tina- ja muista epäjaloista metalleista koostuva romu ja jäte sekä galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut.

Järjestelmä kohdistettiin Ruotsissa vain edellä mainittuihin tuotteisiin, sillä niiden kauppaan oli liittynyt eniten ongelmia ja väärinkäytöksiä. Esimerkiksi paperi- ja muovijätteiden myynteihin järjestelmää ei haluttu ulottaa.

Romun ja jätteen tarkempaa määritelmää ei ole sisällytetty suoraan Ruotsin arvonlisäverolainsäädäntöön. Arvonlisäverolaissa viitataan romun ja jätteen määritelmän osalta tullilainsäädännössä säädettyyn yhdistettyyn nimikkeistöön eli CN-nimikkeistöön (Ruotsissa KN, kombinerade nomenklaturen). Romun määritykset on sidottu siihen säädösversioon, jollaisena yhdistetty nimikkeistö oli ollut voimassa vuoden 2012 alussa.

Edellä olevat määritelmäviittaukset on toteutettu Ruotsin arvonlisäverolaissa siten, että käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan esimerkiksi yhdistetyn nimikkeistön 7404-alkuiseen nimikkeeseen kuuluvaan kupariromuun ja -jätteeseen, yhdistetyn nimikkeistön 7602-alkuiseen nimikkeeseen kuuluvaan alumiiniromuun ja -jätteeseen ja niin edelleen. Verohallinto on antanut romun ja jätteen käsitteestä ja määritelmästä lisäksi ohjeistusta, joka perustuu pääosin yhdistetyn nimikkeistön osalta sovellettuihin tulkintaperiaatteisiin.

Lyhyen soveltamisajan vuoksi Ruotsin verohallinnolla on vasta vähän kokemusta järjestelmän vaikutuksista. Verohallinnolle ei kuitenkaan ole raportoitu merkittävistä ongelmista järjestelmän soveltamisessa. Tulkinta-asioissa Verohallinto ja Tulli ovat tehneet jonkin verran epävirallista yhteistyötä. Ruotsin Verohallinto laatii romualan käännetyn verovelvollisuuden vaikutuksista selvityksen lähivuosina.

2.4 Nykytilan arviointi

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitys

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksessä 16/2013 on arvioitu verotarkastuksissa esiin nousseita metalliromukauppaan liittyviä harmaan talouden tekotapoja Suomessa ja niiden vaikutusta erityisesti arvonnäisäveron kertymään. Selvityksessä on kuvattu metallinkierrätystoiminnan ja metalliromukaupan rakennetta Suomessa sekä käsitelty käännetyn arvonnäisäverovelvollisuuden soveltamista metalliromun kauppaan Suomessa. Selvityksen ulkopuolelle jätettiin romukauppaketjun alkupään toimijat eli yksityishenkilöt ja yritykset, jotka luovuttavat metalliromun romukauppakettuun sekä myyntiketjun loppupään toimijat kuten terästehtaat ja sulattamot.

Selvitystä varten haastateltiin Verohallinnon asiantuntijoita sekä käytettiin lähdeaineistona yhteenvedoa romualaa koskevista verotarkastushavainnoista vuosilta 2007 - 2012. Lisäksi Suomen Romukauppiain Liitto ry:ltä saatiin selvitykseen tietoja muun muassa jäsenyritysten määrästä ja rooleista metalliromun kierrätysketjussa.

Romukauppaa harjoittaneista verotarkastetuista yrityksistä 76 prosenttia oli harmaan talouden kohteita. Verotarkastettujen yritysten määrä oli 140, joista varsinaisesti romumetallin kierrätysalalla toimineita yrityksiä oli 76. Yritysten määrän vähäisyydestä johtuen harmaan talouden laajuutta romualalla ei voitu päätellä pelkkien verotarkastusten perusteella. Tämän vuoksi verotarkastusten tulosten yleisyyttä pyrittiin arvioimaan muodostamalla selvityksessä romualan yrityksiä kuvaava kohdejoukko ja kartoittamalla siihen valittujen yritysten taloudellista luotettavuutta muun muassa verovelkojen, ilmoituslaininlyöntien, konkurssi- ja yrityssaneeraustietojen sekä tilinpäätöstietojen avulla.

Yritykset rajattiin ilmiöselvityksen kohdejoukkoon seuraavien tietojen perusteella: Suomen Romukauppiain Liiton jäsenluettelo, Verohallinnon Verotarkastusyksikön kohdejoukko ”romuala” sekä Verohallinnon tietokannan yritykset toimialoilta 38310 Romujen purkaminen, 38320 Lajiteltujen materiaalin kierrätys, 43110 Rakennusten ja rakennelmien purku sekä 46770 Jätteen ja romun tukkukauppa. Myös muilla toimialoilla katsottiin mahdollisesti olevan yrityksiä, jotka osallistuvat säännöllisesti tai satunnaisesti romumetallikauppaan.

Selvityksessä oletettiin, että keskeisimmät toimijat romukaupan ketjun keski- ja loppupäästä ovat mukana kohdejoukossa, kun taas ketjun alkupään yritykset ovat joukossa vähemmän kattavasti edustettuina. Rajausehtojen perusteella selvitykseen ei otettu mukaan niitä yksityishenkilöitä tai yrityksiä, jotka myyvät tai antavat metalliromua ketjun alkupään toimijoille. Kohdejoukkoon valikoitui edellä mainittujen rajausehtojen mukaisesti 1 062 yritystä, joista 652 oli tarkasteluhetkellä toimivia. Romukauppiain Liitto ry:n jäseniä oli kohdejoukossa sata ja verotarkastusten kohdejoukkoon kuuluneita yrityksiä 92.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan metalliromua ja eri metallien työstöylijäämiä syntyy metalliteollisuudessa ja rakennusteollisuudessa, erityisesti rakennus- ja tehdaspurkutyömailla. Autopurkamoiissa syntyy erilaista metalliromua purettaessa autoja pienempiin osiin.

Ilmiöselvityksen mukaan metalliromun keräyksessä ja kierrätyksessä voidaan karkeasti jaoteltuna katsoa toimivan kolmen tason yrityksiä ja yrittäjiä. Jaottelussa yritykset ja toimijat toimivat kerääjän, romukauppiain ja tukkukauppiain rooleissa. Yritys voi toimia joko yhdessä tai useissa eri rooleissa. Perusmuodossaan metalliromun kierrätysketjussa kerääjä kerää metalliromua eri lähteistä, myy sen romukauppiaille, joka myy sen edelleen omien lajittelutoimenpiteidensä jälkeen tukkukauppiaille. Tämä puolestaan myy romun edelleen loppukäyttöön sulattamoon tai terästehtaalalle.

Ilmiöselvityksen kohdejoukon yritykset jaettiin edellä mainittuihin rooleihin siten, että käyttöomaisuudeltaan ja palkanmaksultaan pienet yritykset luokiteltiin kerääjiksi (884 yritystä) ja suuremmat yritykset joko romukauppiain (174 yritystä) tai tukkukauppiain (4 yritystä).

Romun kerääjäyritykset ovat yleensä pienemmän mittakaavan toimijoita, jotka toimivat pääosin toiminimellä tai pienenä osakeyhtiönä. Näillä yrityksillä on vähän käyttöomaisuutta eikä pääsääntöisesti metalliromun säilytykseen käytettävää paikkaa eikä muuta toimitilaa. Kyse on yleensä yksityisyrittäjistä, joilla ei ole palveluksessaan ulkopuolisia työntekijöitä. Romun kerääjäyritykset hakevat, purkavat ja ostavat metalliromua yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, teollisuudesta ja kuntakeräyksistä, ja myyvät sitä edelleen romun lajittelijoille eli romukauppiaille. Toimintaan saattaa liittyä vähäistä jalostamista. Romumetalli

saadaan joko ilmaiseksi noutoa vastaan tai purkutyötä vastaan. Jos metallista maksetaan, se tapahtuu pääasiassa käteisellä. Tähän ryhmään kuuluu myös yrityksiä, jotka toimivat metallin luovuttajien ja romukauppiainden yhteyshenkilöinä ja välittäjinä.

Romun kerääjät laiminlyövät usein kirjanpidon ja hoitavat rahaliikennettä pääsääntöisesti käteisillä varoilla. Yritykset eivät hoida maksuliikennettään todennettavan laskutuksen kautta eikä niiden ostoista synny tositteita. Romun kerääjät saattavat myös toimia kuittikauppiaina romun jalostajille. Tällä tasolla liikkuu myös varastettua metalliromua, joka päättyy metalliromun myyntiketjuun.

Romukauppiainden toiminta on lähtökohtaisesti edellistä tasoa laajamittaisempaa. Tunnusomaista on, että yrityksillä on purkutyötä ja varastointia varten hankittuja kiinteistöjä sekä muuta käyttöomaisuutta, kuten kuljetus- ja lajittelukalustoa, sekä palkattua henkilökuntaa. Yritykset ostavat ja ottavat vastaan romua muun muassa kerääjäyrityksiltä ja teollisuudelta sekä yksityishenkilöiltä. Tähän toimintaan liittyvä erityispiirre on, että myyjä ei kirjoita laskua kaupan kohteena olevasta metalliromusta vaan laskun laatii ostaja eli romukauppias.

Romukauppiat ovat tyypillisesti keskisuuria yrityksiä, osa perheyriksii, ja valtaosa niistä kuuluu Romukauppiainden Liittoon. Nämä yritykset toimivat metalliromun lajittelijoina, jotka purkamalla, leikkaamalla ja murskaamalla erottelevat ja lajittelevat eri metalleja toisistaan. Nämä yritykset myyvät jalostamaansa romumetallia edelleen suurille alan tukkuyrityksille, jossain määrin suoraan sulatoille sekä myös ulkomaille.

Metalliromun tukkukauppiainden ryhmään kuuluu muutama suuri yritys metallinkierrätysketjun loppupäässä. Niiden kautta kulkee suurin osa Suomessa myytävästä metalliromusta. Tukkukauppiat ostavat tyypillisesti metalliromua keskisuurilta yrityksiltä, käsittelevät ja jalostavat sitä, ja myyvät edelleen metalliromun loppukäyttöön sulattamoon tai terästehtaalle.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan romukaupan myyntiketjun loppupäässä toimii yrityksiä, jotka käyttävät romumetallia raaka-aineenaan ja muuttavat sen muotoon, jossa se ei enää ole romua. Loppukäyttäjiä ovat muun muassa terästehtaat ja sulattamot.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen taloudellisen luotettavuuden tarkastelulla pyrittiin selvittämään, oliko kohdejoukkoon valituilla yrityksillä samoja ongelmia arvonlisäverotuksessa kuin romualan verotarkastuksissa oli havaittu. Selvityksessä arvioitiin kohdejoukon yritysten taloudellista luotettavuutta muun muassa arvonlisäveron ja tilinpäätöksen ilmoitustietojen ja ilmoituskäyttämisen perusteella sekä verovelkojen ja konkurssitietojen perusteella.

Myynnit yhteensä koko kohdejoukossa olivat noin 1,7 – 1,8 miljardia euroa vuodessa. Ryhmän tukkukauppias vuosittaiset myynnit, 700 – 800 miljoonaa euroa, olivat lähes yhtä suuret kuin ryhmän romukauppias myynnit, 800 – 900 miljoonaa euroa. Rooliin kerääjä kuuluvien yritysten yhteenlaskettu myynti oli selvästi pienempi kuin muiden ryhmien myynti, noin 100 – 200 miljoonaa euroa vuodessa.

Kohdejoukon yrityksistä 476 eli 45 prosenttia ei kuulunut ennakoperintärekisteriin. Tämä johtui osittain siitä, että kohdejoukossa oli paljon toimintansa lopettaneita yrityksiä (193 kappaletta). Ennakoperintärekisteristä poistamisen syy liittyi kuitenkin huomattavan usein verotuksen laiminlyönteihin (195 tapausta). Vuosina 2006 - 2010 perustetuista kohdejoukon yrityksistä puolet ei ollut tarkasteluhetkellä enää toimivia. Näistä yrityksistä 31 prosentilla elinaika oli alle kaksi vuotta ja 37 prosentilla alle kolme vuotta. Kohdejoukon tilastollinen tarkastelu tuki verotarkastuksilla tehtyjä havaintoja yritysikierrätysilmiöstä ja lyhyen elinkaaren yritystoiminnasta. Toiminta lyhyen elinkaaren yrityksillä näytti tapahtuneen vaihtelevia bulvaaneja hyväksi käyttäen.

Ilmiöselvityksessä havaittiin, että yrityksen joutuminen arvioverotuksen piiriin ennakoi usein sen toiminnan päättymistä. Kerääjätason yrityksillä oli runsaasti ilmoituslaiminlyöntejä, sillä 20 prosenttia kyseisen tason yrityksistä joutui arvioverotettavaksi vähintään kerran vuosina 2008 - 2013. Sen sijaan romu- ja tukkukauppiainden joutuminen arvioverotettavaksi oli harvinaista. Kohdejoukon yrityksistä 28 prosentilla oli verovelkaa. Luku on suurempi kuin verovelkaisten osuus rakentamisen toimialalla. Tilinpäätöstietojen tarkastelussa havaittiin, että tiedot puuttuivat usein etenkin kerääjätason yrityksiltä. Tässä ryhmässä oli myös enemmän tappiollisia yrityksiä kuin kohdejoukossa keskimäärin.

Romualan harmaa talous ja talousrikollisuus

Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan verotarkastuksissa havaitut metalliromukauppaan liittyvät harmaan talouden ilmiöt ovat pitkälti samoja kuin rakennusosalalla: kuittikauppaa ja siihen liittyvien bulvaanien hyväksikäyttöä, perusteettomia arvonlisäveron vähennyksiä ja palautuksia sekä lyhyen elinkaaren yritystoimintaa.

Vuosina 2007 - 2012 Verohallinto teki kaikkiaan 140 verotarkastusta yrityksiin, joiden toiminta liittyi romu- tai kierrätysalaan. Varsinaisesti romumetallin kierrätysalalla toimineita yrityksiä oli 76. Tarkastetuista 76 yrityksestä toimenpiteitä aiheuttavia oli kaikkiaan 60 ja näistä harmaan talouden kohteita 58. Harmaan talouden kohteita oli siten kaikista tarkastuksista 76 prosenttia.

Harmaan talouden kohteiden osuus verotarkastuksista oli huomattavasti tavanomaista korkeampi. Tämä selittyy harmaata taloutta paljastavasta kohdevalinnasta sekä verotarkastusten laajentamisesta intressipiirissä oleviin yrityksiin ja yksityishenkilöihin. Tarkastuksissa paljastetut harmaan talouden hyödynsaajat sekä muut alan toimijat olivat pääosin suomalaisia. Romualan verotarkastusten yhteenlaskettu arvonlisäveron maksuunpanoesitys oli noin 4,9 miljoonaa euroa.

Yleisin verotarkastuksilla havaittu virhetyyppi oli Verohallinnolle ilmoittamaton eli niin sanottu pimeä myynti. Se voidaan toteuttaa siten, että yrityksen kirjanpitoon jätetään kokonaan tai osittain kirjaamatta myynnit, taikka siten, että kirjanpito laiminlyödään kokonaan. Yritys antaa Verohallinnolle ilmoitukset vastaavasti puutteellisina tai laiminlyö ilmoitusten antamisen kokonaan. Tällaista menettelyä on havaittu pääasiassa romukaupan ketjun alimman tason yrityksillä eli kerääjillä. Pimeä myynti voidaan toteuttaa hyödyntämällä bulvaaneja eli laskuttamalla yrityksen myyntiä bulvaaniyrityksen nimissä. Käytössä voi olla myös osittaisbulvaaneja, jotka osittain harjoittavat aitoa romumetallikauppaa bulvaanitoiminnan ohessa. Menettelyihin voi liittyä perusteettomien ostojen kirjaamista. Verotarkastuksilla todetusta pimeästä myynnistä aiheutunut arvonlisäveron menetys on ollut noin 3,2 miljoonaa euroa.

Alalla on ilmennyt myös perusteettomien vähennysten käyttämistä ja kuittikauppaa. Kuittikauppa ilmenee pääosin niin, että tekaistulla kuitilla saatetaan arvonlisäverotuksessa vähennyskelpoiseksi osto, joka ei tosiasiallisesti ole vähennyskelpoinen. Arvonlisäveromenetys yksinomaan perättömien ostokuittien käytön takia on ollut tarkastelujoukossa noin 1,7 miljoonaa euroa.

Verohallinto teki rikosilmoituksen 24 kohdejoukon yrityksestä vuosina 2007–2013. Suhteellisesti laskien Verohallinto teki rikosilmoituksen 2,3 prosentista kohdejoukon yrityksiä. Vastaava luku oli noin 0,5 prosenttia kun huomioitiin kaikki Verohallinnon rekisterissä olevat yritykset.

Poliisihallituksen selvityksen mukaan poliisiasiaan tietojärjestelmään kirjatusta romualaan liittyvistä rikosilmoituksista noin neljäsosa on talousrikoksia kuten kirjanpito-, velallisen epärehellisyys- ja verorikoksia sekä niiden törkeitä tekemuotoja ja avunantoja näihin rikoksiin. Lisäksi rikosnimikkeissä on noussut esille muun muassa rekisterimerkintärikoksia, liiketoimintakieltorikkomuksia ja rahanpesurikoksia. Kirjanpitorikosten osalta kyse on ollut lähinnä vääransisältöisistä tositteista sekä niiden puuttumisesta tai hävittämisestä. Romuliikkeet ovat harjoittaneet myös keskenään kuittikauppaa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan käännetty arvonlisäverojärjestelmä vaikeuttaisi epärehellisesti toimivien romukauppa-alan yrittäjien toimintaa. Lisäksi arvonlisäveropetoksiin liittyvä toimintaketju pimeille romuyritysmarkkinoille katkeaisi arvonlisäveropetosten osalta tehokkaasti.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan romumetallin kaupan valvonta painottuu Suomessa verotarkastusten varaan. Erityinen painoarvo on ollut harmaan talouden torjunnassa. Harmaan talouden tarkastuskohteet ovat usein työläitä, pitkäkestoisia ja resursseja sitovia. Usein tarkastukset suoritetaan viranomaisyhteistyönä poliisin kanssa. Romumetallitoimialan keskeisiä ongelmakohtia ovat olleet monopoliset bulvaanijärjestelyt sekä salatun myynnin ja kuittikauppojen taustalle olevan tosiasiallisen toiminnan laadun ja laajuuden selvittäminen.

3 Arvonlisäverolain mahdollinen muuttaminen

3.1 Käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamisen tavoitteet

Käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamisella pienennettäisiin romukaupan toimijoiden epärehellisydestä johtuvaa arvonlisäveromenetystä sekä parannettaisiin rehellisten ja epärehellisten verovelvollisten välistä kilpailutilannetta romualalla. Järjestelmällä ehkäistäisiin sellaista veronkiertoa romukaupan myyntiketjussa, jossa ostaja vähentää arvonlisäveron, jonka myyjä jättää maksamatta valtiolle.

Arvonlisäverotuksessa velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa myynnistä on tavarán tai palvelun myyjä. Arvonlisävero maksetaan jokaisessa vaihdannan vaiheessa, mutta vain sille kussakin vaiheessa syntyneestä arvonlisäyksestä. Romualalla on mahdollista, että myyntiketjussa toimijat jättävät omista myynneistään arvonlisäverot maksamatta, vaikka ketjussa ostajina toimivat vähentävät edellisen portaán laskuttamat arvonlisäverot omassa arvonlisäverotuksessaan. Osa arvonlisäverosta jää valtiolle maksamatta.

Arvonlisäverolakiin voitaisiin ottaa romualan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta koskevat säännökset. Käännetyt verovelvollisuuden tavoitteena olisi estää se, että arvonlisävero jäisi romukaupan myyntiketjussa toimivien yritysten arvonlisäyksen osalta maksamatta. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaessa verovelvollinen olisi myyjän sijasta ostaja. Romukaupassa tyypillisesti esiintyvässä myyntiketjussa tämä tarkoittaisi sitä, että arvonlisäveron tilittäisi ketjun viimeinen toimija, useimmiten terästehdas tai sulattamo, joka voisi myös vähentää ilmoittamansa veron.

Käännetty verovelvollisuus olisi poikkeus yleisen arvonlisäverojärjestelmän verovelvollisuudesta. Sen osalta keskeisiä tekijöitä ovat soveltamisalan laajuuden eli myyjän ja ostajan käsitteiden, myyntien sekä romun ja jätteen määrittely.

Ruotsissa ja Suomessa romukaupan toimintaympäristö on samankaltainen ja suurimmat väärinkäytökset ovat molemmissa maissa keskittyneet romumetallikauppaan. Järjestelmän soveltamisalan rajaamiseksi mahdollisimman tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla se rajattaisiin koskemaan vain metalliromun ja –jätteen myyntiä.

3.2 Käännetyt verovelvollisuuden soveltamisalan laajuus

Käännetyt verovelvollisuuden soveltamisala voisi olla vaihtoehtoisesti laaja kattaen kaikki metalliromun ja –jätteen myynnit (vaihtoehto A) tai suppeampi kattaen vain myyntitarkoitukseen hankitun metalliromun ja –jätteen myynnit (vaihtoehto B).

Vaihtoehto A: Laaja soveltamisala

Tässä vaihtoehdossa romualan käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin laajasti metalliromujen ja –jätteiden luovutuksiin kaikkien arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjen elinkeinonharjoittajien välillä. Tällaisia olisivat muun ohessa varsinaisen romukauppa-alan toimijoiden kuten edellä mainittujen kerääjien, romukauppiaiden ja tukkukauppiaiden väliset romujen ja jätteiden luovutukset. Käännetty verovelvollisuus soveltuisi lisäksi silloin, kun muuta kuin varsinaista romukauppaa harjoittava yritys myy tuotantonsa tai muun toimintansa sivutuotteena syntynyttä romua ja jätettä arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröidylle ostajalle vastiketta vastaan.

Vaihtoehto A olisi soveltamisaltaan selkeä, sillä ostajan ja myyjän toiminnan luonteella ei olisi merkitystä. Lisäksi romukaupan ketjussa tapahtuva vilpallinen menettely kyettäisiin estämään.

Tässä mallissa käännetyt verovelvollisuuden soveltamisen piiriin tulisi Harmaan talouden selvitysyksikön arvion mukaan Suomessa vuosittain noin 15 000 – 17 000 yritystä, joista valtaosa on vaihdantaketjun alkupäässä olevia yrityksiä. Viimeksi mainitut yritykset joutuisivat soveltamaan romumyynteihin eri menettelyä kuin muuhun myyntitoimintaan, mikä lisäisi niiden hallinnollisia kustannuksia.

Vaihtoehto B: Rajattu soveltamisala

Tässä vaihtoehdossa käännetty verovelvollisuus kohdistettaisiin tarkemmin romukaupan ongelmallisimpiin toimijoihin ja samalla minimoitaisiin muille kuin varsinaisille romualan yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin vain sellaisen romun myyntiin, joka on hankittu myyntitarkoituksessa.

Soveltamisaltaan suppeammassa vaihtoehdossa käännetty verovelvollisuus koskisi siten vain varsinaisia romukauppiaita eli romun osto- ja myyntitoimintaa harjoittavia yrityksiä sekä toimijoita, jotka ostavat tai keräävät romua vastiketta tai suorittamaansa purkutyötä vastaan ja myyvät romun edelleen. Järjestelmän ulkopuolelle sitä vastoin jäisivät yritykset, jotka eivät hanki romua myyntiin vaan jotka vain myyvät muun toimintansa sivutuotteena syntyneen romun. Esimerkiksi konepajat tai rakennusyritykset, joilla syntyy romua varsinaisen toiminnan yhteydessä, eivät tulisi käännetyt verovelvollisuuden piiriin. Tällaisessa tapauksessa myyjä suorittaisi romun myynnistä veron normaaliin tapaan.

Vaikka romualalla on tyypillisesti käytössä itselaskutus eli menettely, jossa ostaja laatii laskun, myyjä olisi vastuussa laskun toimittamisesta ja laskun sisällön oikeellisuudesta. Näin ollen myyjällä olisi myös velvollisuus antaa ostajalle tiedot toimintansa luonteesta.

Rakennuslalla käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan lähinnä rakennusalan yritysten välisiin myynteihin. Soveltamisalan rajauksen ei ole rakentamispalvelujen puolella todettu saaneen aikaan esimerkiksi lisääntyntä kuittikauppaa.

Harmaan talouden selvitysyksikön arvion mukaan suppeamman soveltamisalan piiriin kuuluvien toimijoiden määrä olisi vain noin 650 ja järjestelmän ulkopuolelle jäävien toimijoiden määrä noin 14 000 – 17 000.

Myyjän ja ostajan käsitteistä

Sekä laajana että suppeampana toteutettavissa vaihtoehtoisissa olisi lähtökohtana, että myyjä harjoittaa romun myyntiä liiketoiminnan muodossa ja että myyntiä ei ole vapautettu verosta. Käännettyä verovelvollisuutta ei sovellettaisi tilanteessa, jossa myyjä olisi lain 3 §:n mukainen vähäisen toiminnan harjoittaja, lain 4 §:ssä tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö tai 5 §:ssä tarkoitettu uskonnollinen yhdyskunta edellyttäen, että myyjä ei ole hakeutunut verovelvolliseksi lain 12 §:n perusteella.

Ostajan tulisi olla arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty toimija.

Molemmissa vaihtoehtoisissa myös satunnaiset romun ja jätteen myynnit tulisivat käännetyn verovelvollisuuden piiriin.

3.3 Romun ja jätteen määritelmä

Romun ja jätteen sekä niihin kohdistuvien palvelujen soveltamisala voitaisiin direktiivissä sallituin tavoin säätää arvonlisäverolaissa hyvin laajaksi siten, että romuna ja jätteenä pidettäisiin erilaisia metalli-, muovi-, paperi-, lasi- ynnä muita romuja ja jätteitä sekä niihin kohdistuvia erilaisia käsittelypalveluja. Tämä vaihtoehto ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen eikä tarpeellinen, sillä suurimmat epäkohdat ja verotuottojen menetys ovat liittyneet nimenomaisesti metalliromualalla käytävään kauppaan. Laaja soveltamisala aiheuttaisi enemmän tulkintaongelmia ja ulottaisi järjestelmän koskemaan entistä laajempaa toimijajoukkoa, mistä seuraisi myös lisääntyviä hallinnollisia kustannuksia muillekin kuin varsinaista romukauppaa käyville toimijoille.

Edellä mainituista syistä käännetty verovelvollisuus tulisi rajata arvonlisäverolaissa koskemaan vain tiettyjen metalliromujen ja -jätteiden luovutuksia. Tällaisia olisivat rauta-, teräs-, kupari-, nikkeli-, alumiini-, lyijy-, sinkki-, tina- ja muista epäjaloista metalleista koostuva jäte ja romu sekä galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut. Romun ja jätteen määrittely sekä rajaukset vastaisivat Ruotsin järjestelmässä omaksuttuja periaatteita.

Metalliromun määritelmän osalta vaihtoehtona olisi sisällyttää arvonlisäverolakiin tarkat määritelmät siitä, millainen metalliromu ja -jäte kuuluu käännetyn verovelvollisuuden soveltamisalaan. Tällaisten tarkkojen määritelysten tekeminen on kuitenkin vaikeaa ja saattaa johtaa hankaliin rajanveto- ja tulkintaongelmiin. Tämän vuoksi arvonlisäverolakiin ei otettaisi metalliromun ja -jätteen määritelmää. Rajanveto- ja tulkintaongelmien minimoimiseksi ja oikeusturvan varmistamiseksi arvonlisäverolaissa viitattaisiin metalliromun ja -jätteen määritelmän osalta jo olemassa olevaan lainsäädäntöön. Eri romulajien tarkemman määrittelyn osalta viitattaisiin tariffi- ja tilastonimikkeistöstä ja yhteisestä tullitariffista 23 päivänä heinäkuuta 1987 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 mukaiseen CN-nimikkeistöön (yhdistetty nimikkeistö).

Komissio antaa vuosittain asetuksen, joka sisältää yhdistetyn nimikkeistön täydellisen toisinnon ja yhteisen tullitariffin tullit neuvoston ja komission niihin tekemine muutoksineen. Vuodelle 2013 annettu nimikkeistö on vahvistettu komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N:o 927/2012 (Euroopan unionin virallisen lehden L-sarja N:o 304, 9 päivänä lokakuuta 2012). Koska yhdistetyssä nimikkeistössä tapahtuu muutoksia, tulisi metalliromun ja -jätteen määrittelyt sitoa siihen muotoon, jollaisena CN-nimikkeistö on ollut vuoden 2013 alussa. Tällöin kyseisen nimikkeistön myöhemmät muutokset eivät vaikuttaisi käännetyn verovelvollisuuden soveltamiseen arvonlisäverotuksessa.

Romun ja jätteen määritelmäviittaukset sisällytettäisiin mahdollisesti muutettavaan arvonlisäverolakiin siten, että käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin yhdistettyyn nimikkeistöön (CN) kuuluvien rautapohjaisten jätteiden ja romujen sekä romusta sulatettuihin rautaa tai terästä olevien harkkojen (7204-alkuinen CN-nimike), kuparijätteiden ja -romujen (7404-alkuinen CN-nimike), nikkelijätteiden ja -romujen (7503-alkuinen CN-nimike), alumiinijätteiden ja -romujen (7602-alkuinen CN-nimike), lyijyjätteiden ja -romujen (7802-alkuinen CN-nimike), sinkkijätteiden ja -romujen (7902-alkuinen CN-nimike), tinajätteiden ja -romujen (8002-alkuinen CN-nimike), muista epäjaloista metalleista koostuvien jätteiden tai romujen (8101-8113 -alkuiset CN-nimikkeet), ja galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteiden ja romujen sekä loppuunkäytettyjen galvaanisten parien, paristojen ja sähköakkujen (854810-alkuinen CN-

nimike) luovutuksiin. Yhdistetyn nimikkeistön mukaan edellä mainittuja muita epäjaloja metalleja (8101-8113 –alkuiset nimikkeet) ovat volframi, molybdeeni, tantaali, magnesium, koboltti, vismutti, kadmium, titaani, zirkonium, antimoni, mangaani, beryllium, kromi, germanium, vanadiini, gallium, hafnium, indium, niobium, renium, tallium ja kermetit.

Yhdistetty nimikkeistö sisältää muun muassa 8-numeroiset alanimikkeet, nimikkeistön yleissäännöt ja erityismääräykset sekä jaksojen ja ryhmien huomautukset. Yhdistetyn nimikkeistön yleisten tulkintasääntöjen mukaan nimikkeistön jaksojen, ryhmien tai alaryhmien otsikot ovat ainoastaan ohjeellisia; oikeudellisesti luokittelu määräytyy nimikkeiden sekä asianomaisten jaksojen tai ryhmien huomautusten sanamuodon mukaisesti.

Esimerkkeinä yhdistetyn nimikkeistön jakso- ja ryhmähuomautuksista voidaan mainita, että epäjaloista metalleista koostuvalla tai valmistetulla jätteillä ja romulla tarkoitetaan metallien valmistuksessa ja mekaanisessa työstössä syntyviä metallijätteitä ja –romua sekä metallitavaroita, jotka selvästi eivät sellaisinaan sovellu käytettäväksi sen takia, että ne ovat vahingoittuneita, leikeltyjä tai kuluneita, tai muista syistä. Kokoonpantujen tavaroiden luokittelussa jollei toisin määrätä, luokitellaan epäjaloa metallia olevat tavarat, joissa on kahta tai useampaa epäjaloa metallia, sitä epäjaloa metallia oleviksi tavaroiksi, jota niissä on painosta eniten. Koskien muun muassa nimikettä 8548 ”loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut” nämä ovat sellaisia, joita rikkoutumisen, leikkautumisen, kulumisen tai muiden syiden vuoksi ei voida käyttää eikä niitä voida ladata.

Verohallinto antaisi tarkemmat ohjeet siitä, mitä metalliromulla ja –jätteellä tarkoitettaisiin.

3.4 Laskutus, veron ilmoittaminen ja veron vähentäminen

Romun ja jätteen myyjä olisi oikeutettu vähentämään hankintoihinsa sisältyvät arvonlisäverot, vaikka ostaja olisi myynnistä verovelvollinen. Ostajalla olisi vähennysoikeus arvonlisäverosta, jonka hän itse laskee ja ilmoittaa romun tai jätteen ostostaan edellyttäen, että vähennysoikeuden yleiset edellytykset täyttyvät.

Myyjällä olisi aina laskutusvastuu. Romualalla on tyypillisesti käytössä itselaskutus, jossa ostaja laatii laskun myyjän puolesta. Tämä on sallittua myös arvonlisäverolain laskutussäännösten perusteella. Arvonlisäverolain 209 b §:n 4 momentin mukaan ostajan laatima lasku katsotaan myyjän antamaksi, jos myyjä ja ostaja ovat sopineet asiasta ja jos on olemassa järjestely, jonka mukaan myyjä hyväksyy laskun. Myyjä olisi näissäkin tapauksissa vastuussa laskun toimittamisesta ja laskun sisällön oikeellisuudesta. Näin ollen myyjällä olisi tarvittaessa myös velvollisuus antaa ostajalle tiedot esimerkiksi siitä, harjoittaako hän romun osto- ja myyntitoimintaa. Yleisten laskuvaatimusten lisäksi on huomattava, että laskuissa tulisi olla ostajan arvonlisäverotunniste ja tieto siitä, että ostaja on veronmaksuvelvollinen.

Romualan käännetty verovelvollisuus edellyttäisi vähäisen teknisen muutoksen tekemistä kausiveroilmoituksen tietosisältöön ja ilmoituslomakkeen tekstipohjaan. Nykyisin käytössä oleva kausiveroilmoitus sisältää kohdat vero rakentamispalvelun ostoista käännetty verovelvollisuus (kohta 318), rakentamispalvelun myynnit käännetty verovelvollisuus (kohta 319) ja rakentamispalvelun ostot käännetty verovelvollisuus (kohta 320). Romualan käännetyn verovelvollisuuden puitteissa tehty myynnit ja ostot ilmoitettaisiin vastaavasti kausiveroilmoituksen edellä mainituissa kohdissa, jolloin kohdassa 319 ilmoitettaisiin käännetyn verovelvollisuuden alaisten romujen ja jätteiden myyntien yhteismäärä, kohdassa 318 käännetyn verovelvollisuuden piiriin kuuluvien romujen ja jätteiden ostoista suoritettavan veron määrä ja kohdassa 320 ostettujen romujen ja jätteiden yhteismäärä. Koska romualan käännettyä verovelvollisuutta sovellettaessa tehtävät hankinnat olisivat yleisten sääntöjen mukaisesti vähennyskelpoisia, sisällytettäisiin vähennykset kausiveroilmoituksen kohtaan 307 (kohdekauden vähennettävä vero).

4 Romualan käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamisen vaikutukset

4.1 Vaikutukset arvonlisäveron tuottoon

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden vaikutus verotuottoon

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus ehkäisee tehokkaimmin arvonlisäveromenetyksiä tilanteessa, jossa myyjä jättää veron tilittämättä, mutta ostaja hyödyntää arvonlisäveron vähennykset. Kun sovelletaan käännettyä verovelvollisuutta, romun ostaja maksaa veron, jonka myyjä on laiminlyönyt.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan harmaan talouden ilmiöiden esiintyvyys romualalla on verrattavissa rakennusalan harmaan talouden esiintyvyyteen. Esimerkiksi verovelkaisia

yrittäjiä oli romualalla jopa enemmän kuin rakennusallalla. Romualalla käännetty verovelvollisuus voisi toimia rakennusalan käännettyä verovelvollisuutta tehokkaammin seuraavista syistä.

Rakentamispalveluiden käännettyyn arvonlisäverovelvollisuuteen liittyvänä riskinä on pidetty niin sanottua pääurakoitsijariskiä eli sitä, että pääurakoitsija ei syystä tai toisesta tilitä veroa valtiolle, kun se myy kokonaisurakan tilaajalle verollisena. Romumetallin kaupassa tätä riskiä ei Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan käytännössä ole. Toisin kuin rakentamisessa, romualalla on vain muutama suuri toimija, joille metalliromukaupan ketjussa oleva romumetalli lopulta päättyy. Nämä ovat tunnettuja toimijoita kuten terästehtaita ja sulattamoja, joita yleensä pidetään luotettavina ja osaavina veron ilmoittajina ja maksajina. On ilmeistä, että nämä toimijat osaavat ja haluavat käsitellä romuostonsa käännetyn verovelvollisuuden mukaisesti.

Romualan käännetty verovelvollisuus ulottuisi lisäksi käytännössä lähes kaikkeen kaupankäyntiin, sillä vain pieni osa romusta myydään yksityisille tai muutoin ulos romukaupan alalla tyypillisestä myyntiketjusta.

Tukkuliikkeiden liikevaihtotietoon perustuva laskelma

Romualan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuottoarvion lähtökohdaksi voidaan ottaa rakentamispalvelun käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuottama verotulojen kasvu, jonka on laskettu olevan noin 75 miljoonaa euroa vuodessa. Rakennusalan arvonlisäveron tuotto, joka oli 1 873 miljoonaa euroa vuonna 2011, kasvoi noin 4 prosenttia käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden käyttöönoton jälkeen.

Romualan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuoton arviointia varten on muodostettava käsitys metallinkierrätysliiketoiminnan laajuudesta Suomessa. Arvion lähtökohdaksi on käytetty Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksessään määrittelemää kohdejoukkoa. Tämä kohdejoukko ei todennäköisesti ole täysin kattava kerääjäntason toimijoiden osalta. Tietoa siitä, kuinka suuri osa kunkin kohdejoukon yrityksen liiketoiminnasta on metalliromukauppaa, ei ole. Ilmiöselvityksen mukaan Suomessa suurin osa metalliromusta kulkee tukkukauppiaita kautta loppukäyttäjille. Arvio siitä, kuinka paljon käännetty verovelvollisuus voi kasvattaa verotuottoa, perustuu tietoon tukkukauppiaiksi luokiteltujen yritysten liikevaihdosta. Myyntiketjussa viimeisen yrityksen liikevaihto kertoo koko ketjun yritysten tuottaman arvon lisäyksen määrän. Arvonlisävero puolestaan määräytyy kullekin yritykselle sen tuottaman arvonlisäyksen perusteella.

Tukkukauppiaiden liiketoimintaan sisältyy myös muun kuin metalliromun myyntiä. Arvio metalliromun osuudesta myynnin arvosta on saatu liikkeiltä itseltään. Rooliin tukkukauppiaat kuuluneiden yritysten yhteenlaskettu metallinkierrätysliiketoiminnan liikevaihto ilman arvonlisäveroa oli noin 790 miljoonaa euroa vuonna 2011. Suhteuttamalla romualan liiketoiminnan laajuus rakentamispalveluiden käännetyn verovelvollisuuden tuomaan hyötyyn, saadaan tuottoarvioksi noin 7-8 miljoonaa euroa.

Esitetyn arvion osalta suurin epävarmuus liittyy siihen, kuinka suuri on käännetyn verovelvollisuuden tuoma hyöty suhteessa alan verokertymään. Käännetyn verovelvollisuuden vaikuttavuus on romualalla todennäköisesti suurempi kuin rakennusallalla. Toisaalta romualalla ongelmatoimijoiden osuus toimialan liikevaihdosta on pienempi kuin rakentamisessa. Romualalla ongelmallisimmaksi koetun alimman portaalan aliurakoitsijoiden osuus koko toimialan myynneistä oli 15 prosenttia vuonna 2011, kun romualalla ilmiöselvityksen kerääjäyritysten osuus koko ketjun liikevaihdosta oli noin 5 prosenttia. Tästä johtuen tuottoarvion arvioidaan varovaisesti olevan saman kuin rakennusallalla eli noin 4 prosenttia.

Verotarkastushavaintoihin perustuva laskelma

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan käännetyn verovelvollisuuden aikaansaamaa arvonlisäverovajeen pienentymistä voidaan perustella myös tukeutuen verotarkastushavaintoihin, kun suhteutetaan tarkastusten tulokset koko toimialaan. Tällöin on poistettava verotarkastuksen kohdevalinnan vaikutus, koska erityisesti romumetallialalla osuvuus harmaaseen talouteen on suuri (noin 76 prosenttia). Lisäksi suhteellisen pieni tarkastelujoukko vääristäisi koko toimialan tarkastelua, mikäli arvioitaisiin harmaan talouden osuutta yksinomaan tarkastushavaintojen perusteella.

Verotarkastuksen kohdejoukossa todettu voimakas harmaan talouden painotus neutraloidaan korjauskertomella; kohdejoukon harmaan talouden osuuden oletetaan olevan yhtä suuri kuin koko verotarkastustoiminnalla paljastettu harmaan talouden osuus (vertailuvuosi 2012). Romualalla keskimääräinen verotarkastuksilla todettu arvonlisäveromenetys korjauskertomella korjattuna suhteutetaan koko toimialan toimiviin yrityksiin. Näin laskettu keskimääräinen arvonlisäveromenetys ja käännetyn verovelvollisuuden tuottoarvio on 14,3 miljoonaa euroa vuodessa. Vastaavaa keskimääräislukuihin perustuvaa laskentatapaa sovellettiin rakentamispalveluiden käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden

vaikuttavuuden arvioinnissa lain valmisteluvaiheessa. Menetelmällä tuotettu arvio on yhdenmukainen jälkikäteen todetun toteutuneen tuottoarvion kanssa.

Verotarkastushavaintojen vähäinen lukumäärä ja tarkastusten keskittyminen romukauppiastason yrityksiin aiheuttavat epävarmuutta tämän laskentatavan tulokseen. Keraajätason yritykset ovat keskimäärin pienempiä kuin tarkastetut romukauppiat, joten havaittu keskimääräinen arvonlisäveron virhe voi aiheuttaa tuottolaskelmaan harhaa ylöspäin. Tästä johtuen edellä esitetty liiketoiminnan laajuuteen perustuva tuottolaskelma antaa todennäköisesti luotettavamman arvion käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden hyödyistä.

4.2 Vaikutukset muuhun harmaaseen talouteen ja kilpailutilanteeseen

Käännetyllä arvonlisäverovelvollisuudella voidaan pienentää romukauppaa harjoittavien toimijoiden väärinkäytöksistä johtuvaa arvonlisäveromenetystä sekä parantaa kilpailutilannetta asianmukaisesti toimivien ja epärehellisten yritysten välillä.

Rakentamispalvelujen käännetyin verovelvollisuuden käyttöönoton osalta havaittiin verotarkastuksissa jälkikäteen, että rakennusalan kuittikauppaan liittyvistä kuiteista jäi käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden voimaantulon jälkeen ainakin osittain arvonlisävero pois. Myös romualan käännetyllä verovelvollisuudella voidaan arvioida olevan vastaavia vaikutuksia. Romualan käännetty verovelvollisuus ei kuitenkaan poista kuittikauppaa eikä harmaata taloutta romualalta. Sen rinnalla vaaditaan jatkossakin verotarkastustoimintaa sekä yhteistyötä ja yhteisiä valvontakeinoja viranomaisten välillä.

4.3 Vaikutukset Verohallinnon kustannuksiin

Uuden järjestelmän käyttöönotto vaatisi hallinnon resursseja käännettyä verovelvollisuutta koskevan ohjeistuksen laatimiseen, asiakasneuvontaan sekä koulutukseen. Ohjaustarve painottuisi käyttöönottovaiheeseen. Sekä arvonlisäverotuksen että muiden verolajien osalta verovalvontatoimenpiteiden arvioidaan jatkuvan nykyisellä tasolla. Verohallinnon tietojärjestelmiin ei tulisi muutoksia uudistuksen vuoksi. Verohallinnon arvion mukaan ensimmäisen vuoden aikana järjestelmän käyttöönoton vaatima ohjeistus, neuvonta ja koulutus edellyttäisivät 20 henkilötyövuoden kohdentamista käännettyyn verovelvollisuuteen liittyviin tehtäviin.

Edellä mainittu arvio perustuu vaihtoehtoon, jossa käännetty verovelvollisuus toteutettaisiin laajana eli soveltamalla uutta järjestelmää kaikkiin elinkeinonharjoittajien välisiin metalliromujen ja -jätteiden luovutuksiin.

4.4 Vaikutukset Tullin kustannuksiin

Lainmuutos saattaa lisätä Verohallinnon ja Tullin välistä yhteistyötä tapauksissa, joissa on kyse yhdistetyn nimikkeistön soveltamiseen liittyvistä tulkintatilanteista. Tällä ei kuitenkaan arvioida olevan vaikutuksia Tullin työmäärään ja kustannuksiin.

4.5 Vaikutukset yritysten hallinnollisiin kustannuksiin

Metalliromukaupan toimijoita edustavalta Romukauppiaiden Liitto ry:ltä ei ole ollut saatavilla arviota käännetyin verovelvollisuuden aiheuttamasta hallinnollisten kustannusten lisäyksestä romualan yrityksille.

Käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden soveltaminen edellyttäisi muutoksia yritysten laskenta- ja laskutusjärjestelmiin sekä henkilöstön kouluttautumista. Romualalla on tyypillistä, että ostaja laatii laskun myyjän puolesta. Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan romuliikkeitä eli romun ostajia on huomattavan vähän, 652 toimivaa yritystä vuonna 2012, suhteessa romun toimittajiin, joita on arvion mukaan noin 15 000 – 17 000. Kun otetaan huomioon itselaskutuskäytäntö, suurin päivitystarve kohdistuisi romuliikkeiden järjestelmiin ja henkilöstön kouluttautumiseen. Näiden lukumäärä on Suomessa huomattavasti pienempi kuin esimerkiksi rakentamisen käännetyin verovelvollisuuden piiriin joutuneiden yritysten lukumäärä, noin 50 000 yritystä vuosittain. Mikäli lainmuutos toteutettaisiin soveltamisalaltaan rajatumpana siten, että käännetty verovelvollisuus soveltuisi vain romun ja jätteen osto- ja myyntitoimintaa harjoittavan yrityksen myynteihin, olisi hallinnollisten kustannusten määrä vieläkin alhaisempi kohdistuessaan suppeampaan toimijajoukkoon.

Elinkeinoelämän Keskusliitto ry ei ole esittänyt arviota romualan käännetyin verovelvollisuuden vaikutuksista yritysten hallinnollisiin kustannuksiin. Liiton mukaan Ruotsissa romualan käännetyin verovelvollisuuden soveltamisen suurimmat ongelmat ovat liittyneet järjestelmän laajaan soveltamisalaan eli siihen, että se ulottuu myös yrityksiin, jotka pelkästään luovuttavat metalliromua romukauppaketjuun. Osa romun ja jätteiden luovutuksista kuuluu käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden piiriin ja osa ei, mistä

aiheutuu merkittävästi hallinnollista lisätyötä ja hallinnollisia lisäkustannuksia. Erityisesti ketjun alkupäässä myytävä romu ei myöskään välttämättä ole niin tarkkaan eroteltua kuin ketjun myöhemmissä vaiheissa.

Elinkeinoelämän Keskusliitto ry pitää Harmaan talouden selvitysyksikön arviota siitä, että laajassa muodossaan käännetty arvonlisäverovelvollisuus koskisi vuosittain noin 15 000 – 17 000 yritystä, varsin maltillisena. Rajaamalla romukauppaketjun alkupää eli pelkät metalliromun luovutukset romukauppaketjuun käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden ulkopuolelle, järjestelmä koskisi vain hyvin pientä osaa edellä mainittuja yrityksiä. Samalla käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden käyttöönoton ja soveltamisen hallinnolliset kustannukset pienenisivät murto-osaan.

5 Asian valmistelu

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on 3 päivänä toukokuuta 2013 pyytänyt valtiovarainministeriötä selvittämään käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamista romualalla.

Selvitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Muistion pohjana on ollut Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitys 23 päivältä lokakuuta 2013. Elinkeinoelämän Keskusliitto ry:n edellä mainitusta ilmiöselvityksestä esittämät kommentit on otettu huomioon mahdollisuuksien mukaan tässä selvityksessä.

LAKILUONNOKSEN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Perustelut

2 §. Pykälään sisältyvät säännökset verovelvollisesta. Verovelvollinen liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta myynnistä on myyjä, ellei toisin säädetä. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus käännettyä ostajan verovelvollisuutta koskevaan uuteen 8 d §:ään.

8 d §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tiettyjen metalliromujen ja –jätteiden myyntiin sovellettavasta käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta.

Vaihtoehto 1: Jos käännetty verovelvollisuus otettaisiin käyttöön laajemmassa muodossaan, pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että verovelvollinen 2 momentissa tarkoitettun romun ja jätteen myynnistä olisi ostaja, jos ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Tässä vaihtoehdossa käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin laajasti metalliromujen ja –jätteiden luovutuksiin kaikkien arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjen elinkeinonharjoittajien välillä. Se koskisi varsinaisen romukauppa-alan toimijoiden lisäksi myös sellaisten yritysten myyntejä, jotka harjoittavat muuta kuin varsinaista romukauppaa esimerkiksi myymällä tuotantonsa tai muun toimintansa sivutuotteena syntynyttä romua ja jätettä arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröidylle ostajalle vastiketta vastaan.

Vaihtoehto 2: Soveltamisalaltaan rajatun toteutettavassa vaihtoehdossa pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että verovelvollinen 2 momentissa tarkoitettun romun ja jätteen myynnistä olisi ostaja, jos myyjä on hankkinut romun ja jätteen myyntitarkoitukseen, ja ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Tällöin käännetty verovelvollisuus soveltuisi vain sellaisten yritysten myynteihin, jotka harjoittavat sekä romun ja jätteen osto- että myyntitoimintaa. Tässä vaihtoehdossa järjestelmän ulkopuolelle jäisivät pelkästään romua myyvät toimijat ja ne tahot, jotka eivät itse osta tai hanki romua myyntiin vaan myyvät muun toimintansa sivutuotteena syntyneen romun.

Molemmissa toteutusvaihtoehdoissa ostajan tulisi olla arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty toimija. Myös satunnaiset romun ja jätteen luovutukset tulisivat käännetyn verovelvollisuuden piiriin.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin ne romut ja jätteet, joiden myynteihin käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin. Näitä olisivat seuraavat tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettut romut ja jätteet siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

1. rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike),
2. kuparijätteet ja –romu (7404-alkuinen CN-nimike),
3. nikkelijätteet ja –romu (7503-alkuinen CN-nimike),
4. alumiinijätteet ja –romu (7602-alkuinen CN-nimike),
5. lyijyjätteet ja –romu (7802-alkuinen CN-nimike),
6. sinkkijätteet ja –romu (7902-alkuinen CN-nimike),
7. tinajätteet ja –romu (8002-alkuinen CN-nimike),
8. muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101-8113 –alkuiset CN-nimikkeet), tai
9. galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus soveltuisi vain myydessä sellaista metalliromua ja –jätettä, joka kuuluu yhdistetyn nimikkeistön edellä mainittuihin nimikkeisiin. Käännetty verovelvollisuus koskisi vain romujen ja jätteiden eli tavaran myyntiä, ei romuihin ja jätteisiin liittyvien palvelujen myyntiä.

Pykälän 3 momentin mukaan ostaja ei olisi verovelvollinen siinä tapauksessa, jos myynti olisi 3-5 §:iä sovellettaessa veroton. Käännettyä verovelvollisuutta ei siten sovellettaisi, kun myyjä ei olisi verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto mainittu myynti mukaan lukien olisi enintään 8 500 euroa. Käännettyä verovelvollisuutta ei myöskään sovellettaisi siinä tapauksessa, että myyjä olisi vapautettu verosta arvonlisäverolain 4 §:n yleishyödyllisiä yhteisöjä tai 5 §:n uskonnollisia yhdyskuntia koskevien säännösten perusteella. Käännettyä verovelvollisuutta kuitenkin sovellettaisiin, jos edellä mainittu myyjä hakeutuisi verovelvollisten rekisteriin arvonlisäverolain 12 §:n perusteella.

9 §. Pykälässä säädetään ulkomaalaisen verovelvollisuudesta. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan myyjä on aina verovelvollinen, jos ostajana on ulkomaalainen, jolla ei ole täällä kiinteää toimipaikkaa, ja jota ei ole merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Käännetyn verovelvollisuuden tulisi kuitenkin soveltua myös kahden ulkomaalaisen väliseen romujen ja jätteiden myyntiin. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, että 2 momentin 1 kohdassa säädettyä ei sovelleta 8 c §:ssä tarkoitettussa tilanteessa. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

102 §. Voimassa olevan lain 102 §:ään sisältyvät yleiset säännökset verovelvollisen oikeudesta vähentää verollista liiketoimintaa varten tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus, jotta verovelvollinen ostaja voisi vähentää uuden 8 d §:n mukaan käännetyn verovelvollisuuden perusteella ostosta suoritettavan veron.

102 a §. Pykälässä säädetään vähennysoikeuden käyttämisen edellytyksistä. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

122 §. Pykälässä säädetään ulkomaisten elinkeinonharjoittajien oikeudesta saada palautuksena Suomessa tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

131 §. Pykälässä säädetään elinkeinonharjoittajan oikeudesta saada palautuksena tavaran ja palvelun hankintaan sisältyvä vero kansainväliseen kauppaan sekä kotimaassa harjoitettuun nollaverokannan alaiseen toimintaan liittyvistä hankinnoista. Palautusoikeus vastaa laajuudeltaan lain 10 luvussa säädettyä verovelvollisen oikeutta vähentää verollista toimintaa varten tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero, kun hänen myyntiinsä sovelletaan käännettyä verovelvollisuutta 8 a – 8 c §:n perusteella. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

133 §. Pykälä sisältää muun muassa 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeutettuihin sovellettavia erityissäännöksiä.

Pykälän 4 momentin 4 kohdassa säädetään siitä, että 3 momentissa tarkoitettuja 13–23 luvun menettelysääntöjä sovelletaan palvelun myynteihin, joista ostaja on 8 b tai 8 c §:n perusteella verovelvollinen. Romualan käännetty verovelvollisuus koskisi tavaran eli tiettyjen romujen ja jätteiden myyntiä. Pykälän 4 momentin 4 kohtaan lisättäisiin viittaus tavaran myynteihin ja uuteen 8 d §:ään. Näiden tavaroiden myyjiä koskisivat siten rekisteröitymis- ja ilmoittamisvelvollisuutta koskevat säännöt.

149 a §. Pykälässä säädetään verovelvollisuuden alarajaan liittyvän huojennuksen määräytymisperusteista. Sen 5 momentin 4 kohdan mukaan huojennusta ei saa ostajana 2 a, 8 a – 8 c ja 9 §:n perusteella suoritettavasta verosta. Pykälän 5 momentin 4 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

209 e §. Pykälässä säädetään lain 209 b §:ssä tarkoitettussa laskussa vaadittavista tiedoista. Pykälän 1 momentin 12 kohdassa säädetään muun ohessa siitä, että jos verovelvollinen on 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:n perusteella ostaja, laskussa on oltava merkintä ”käännetty verovelvollisuus”. Pykälän 1 momentin 12 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

Voimaantulosäännös. Lakia sovellettaisiin, kun veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain voimaantultua.

2 Voimaantulo

Laki tulisi voimaan vuoden 2015 alusta.

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 2 §:n 1 momentti, 9 §:n 3 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 102 a §:n 2 momentti, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta, 149 a §:n 5 momentin 4 kohta ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentti, 9 §:n 3 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta ja 149 a §:n 5 momentin 4 kohta laissa 686/2010 ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta laissa 399/2012, sekä

lisätään lakiin uusi 8 d § ja sen edelle uusi väliotsikko, seuraavasti:

2 §

Velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (verovelvollinen) 1 §:ssä tarkoitetusta myynnistä on tavaran tai palvelun myyjä, ellei 2 a, 8 a – 8 d tai 9 §:ssä toisin säädetä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos myynti olisi 3-5 §:ää sovellettaessa veroton.

Vaihtoehto 2:

Romun ja jätteen ostajat

Vaihtoehto 1:

8 d §

Verovelvollinen 2 momentissa tarkoitetun romun ja jätteen myynnistä on ostaja, jos ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan seuraaviin tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romuihin ja jätteisiin siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

- 1) rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike)
- 2) kuparijätteet ja –romu (7404-alkuinen CN-nimike)
- 3) nikkelijätteet ja –romu (7503-alkuinen CN-nimike)
- 4) alumiinijätteet ja –romu (7602-alkuinen CN-nimike)
- 5) lyijyjätteet ja –romu (7802-alkuinen CN-nimike)
- 6) sinkkijätteet ja –romu (7902-alkuinen CN-nimike)
- 7) tinajätteet ja –romu (8002-alkuinen CN-nimike)
- 8) muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101-8113 –alkuiset CN-nimikkeet), tai
- 9) galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

8 d §

Verovelvollinen 2 momentissa tarkoitetun romun ja jätteen myynnistä on ostaja, jos:

- 1) myyjä on hankkinut romun ja jätteen myyntitarkoituksessa, ja
- 2) ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan seuraaviin tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romuihin ja jätteisiin siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

- 1) rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike)
- 2) kuparijätteet ja –romu (7404-alkuinen CN-nimike)
- 3) nikkelijätteet ja –romu (7503-alkuinen CN-nimike)
- 4) alumiinijätteet ja –romu (7602-alkuinen CN-nimike)
- 5) lyijyjätteet ja –romu (7802-alkuinen CN-nimike)
- 6) sinkkijätteet ja –romu (7902-alkuinen CN-nimike)
- 7) tinajätteet ja –romu (8002-alkuinen CN-nimike)
- 8) muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101-8113 –alkuiset CN-nimikkeet), tai
- 9) galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos myynti olisi 3-5 §:ää sovellettaessa veroton.

9 §

Edellä 2 momentin 1 kohdassa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

102 §

Verovelvollinen saa vähentää verollista liiketoimintaa varten:

- 1) toiselta verovelvolliselta ostamastaan tavarasta tai palvelusta suoritettavan veron taikka ostosta 8 a – 8 d tai 9 §:n perusteella suoritettavan veron;

102 a §

Jos kyse on ostosta 2 a, 8 a – 8 d tai 9 §:n nojalla suoritettavan veron taikka yhteisöhankinnasta suoritettavan veron vähentämisestä, edellytyksenä on lisäksi, että verovelvollinen on täyttänyt 162 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa tai että vero on määrätty maksettavaksi. Jos verovelvollinen ei saa myyjältä 1 momentissa tarkoitettua laskua, vähennysoikeuden edellytyksenä on verovelvollisen itse laatima tosite, josta ilmenevät soveltuvin osin 209 e §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä ostosta tai yhteisöhankinnasta suoritettava vero ja verokanta.

122 §

Ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarán tai palvelun hankintaan sisältyvä arvonlisävero, jos hänellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, josta hän suorittaa liiketoimia, ja jos hän ei harjoita Suomessa liiketoiminnan muodossa muuta tavaroiden ja palvelujen myyntiä kuin:

- 1) myyntiä, josta ostaja on 8 a – 8 d tai 9 §:n nojalla verovelvollinen tai jossa ostajana on valtio; ja

131 §

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarán tai palvelun hankintaan sisältyvä vero, jos hankinta liittyy:

- 3) toimintaan, josta ostaja on verovelvollinen 8 a – 8 d §:n perusteella; tai

133 §

Henkilöön, joka ei harjoita Suomessa muuta kuin 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaa myyntiä ja joka ei halua käyttää palautusoikeuttaan, sovelletaan 3 momenttia vain, jos kyse on seuraavista myynneistä:

- 4) tavarán tai palvelun myynti, josta ostaja on 8 b, 8 c tai 8 d §:n perusteella verovelvollinen.

149 a §

Huojennusta ei saada:

- 4) ostajana 2 a, 8 a – 8 d ja 9 §:n perusteella suoritettavasta verosta; eikä

209 e §

12) jos verovelvollinen on 2 a, 8 a – 8 d tai 9 §:n taikka toisen jäsenvaltion 2 a tai 9 §:ää vastaavan säännöksen perusteella ostaja, merkintä ”käännetty verovelvollisuus”;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan, jollei jäljempänä toisin säädetä, kun veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain tultua voimaan.

Lakia sovelletaan sellaiseen tavarán yhteisöhankintaan, joka 138 b §:n mukaan kohdistetaan lain voimaantulon jälkeisille kalenterikuukausille.

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 2 §:n 1 momentti, 9 §:n 3 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 102 a §:n 2 momentti, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta, 149 a §:n 5 momentin 4 kohta ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta,
 sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentti, 9 §:n 3 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta ja 149 a §:n 5 momentin 4 kohta laissa 686/2010 ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta laissa 399/2012, sekä
lisätään lakiin uusi 8 d § ja sen edelle uusi väliotsikko, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §
 Velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (verovelvollinen) 1 §:ssä tarkoitetusta myynnistä on tavarain tai palvelun myyjä, ellei 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:ssä toisin säädetä.

2 §
 Velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (verovelvollinen) 1 §:ssä tarkoitetusta myynnistä on tavarain tai palvelun myyjä, ellei 2 a, 8 a – 8 d tai 9 §:ssä toisin säädetä.

Romun ja jätteen ostajat

Vaihtoehto 1:

8 d §

Verovelvollinen 2 momentissa tarkoitetun romun ja jätteen myynnistä on ostaja, jos ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan seuraaviin tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romuihin ja jätteisiin siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

- 1) rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike)
- 2) kuparijätteet ja –romu (7404-alkuinen CN-nimike)
- 3) nikkelijätteet ja –romu (7503-alkuinen CN-nimike)
- 4) alumiinijätteet ja –romu (7602-alkuinen CN-nimike)
- 5) lyijyjätteet ja –romu (7802-alkuinen CN-nimike)
- 6) sinkkijätteet ja –romu (7902-alkuinen CN-nimike)
- 7) tinajätteet ja –romu (8002-alkuinen CN-nimike)
- 8) muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101-8113 –alkuiset CN-nimikkeet), tai
- 9) galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-

nimike).

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos myynti olisi 3-5 §:ää sovellettaessa veroton.

Vaihtoehto 2:

8 d §

Verovelvollinen 2 momentissa tarkoitetun romun ja jätteen myynnistä on ostaja, jos:

- 1) myyjä on hankkinut romun ja jätteen myyntitarkoitukseen, ja
- 2) ostaja on merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan seuraaviin tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romuihin ja jätteisiin siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

- 1) rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike)
- 2) kuparijätteet ja –romu (7404-alkuinen CN-nimike)
- 3) nikkelijätteet ja –romu (7503-alkuinen CN-nimike)
- 4) alumiinijätteet ja –romu (7602-alkuinen CN-nimike)
- 5) lyijyjätteet ja –romu (7802-alkuinen CN-nimike)
- 6) sinkkijätteet ja –romu (7902-alkuinen CN-nimike)
- 7) tinajätteet ja –romu (8002-alkuinen CN-nimike)
- 8) muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101-8113 –alkuiset CN-nimikkeet), tai
- 10) galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos myynti olisi 3-5 §:ää sovellettaessa veroton.

9 §

Edellä 2 momentin 1 kohdassa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta 8 c §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

9 §

Edellä 2 momentin 1 kohdassa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

102 §

Verovelvollinen saa vähentää verollista liiketoimintaa varten:

- 1) toiselta verovelvolliselta ostamastaan tavarasta tai palvelusta suoritettavan veron taikka ostosta 8 a – 8 c tai 9 §:n perusteella suoritettavan veron;

102 a §

Jos kyse on ostosta 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:n nojalla suoritettavan veron taikka yhteisöhankinnasta suoritettavan veron vähentämisestä, edellytyksenä on lisäksi, että verovelvollinen on täyttänyt 162 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa tai että vero on määrätty maksettavaksi. Jos verovelvollinen ei saa myyjältä 1 momentissa tarkoitettua laskua, vähennysoikeuden edellytyksenä on verovelvollisen itse laatima tosite, josta ilmenevät soveltuvin osin 209e §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä ostosta tai yhteisöhankinnasta suoritettava vero ja verokanta.

102 §

Verovelvollinen saa vähentää verollista liiketoimintaa varten:

- 1) toiselta verovelvolliselta ostamastaan tavarasta tai palvelusta suoritettavan veron taikka ostosta 8 a – 8 d tai 9 §:n perusteella suoritettavan veron;

102 a §

Jos kyse on ostosta 2 a, 8 a – 8 d tai 9 §:n nojalla suoritettavan veron taikka yhteisöhankinnasta suoritettavan veron vähentämisestä, edellytyksenä on lisäksi, että verovelvollinen on täyttänyt 162 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa tai että vero on määrätty maksettavaksi. Jos verovelvollinen ei saa myyjältä 1 momentissa tarkoitettua laskua, vähennysoikeuden edellytyksenä on verovelvollisen itse laatima tosite, josta ilmenevät soveltuvin osin 209e §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä ostosta tai yhteisöhankinnasta suoritettava vero ja verokanta.

122 §

Ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvä arvonlisävero, jos hänellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, josta hän suorittaa liiketoimia, ja jos hän ei harjoita Suomessa liiketoiminnan muodossa muuta tavaroiden ja palvelujen myyntiä kuin:

- 1) myyntiä, josta ostaja on 8 a – 8 c tai 9 §:n nojalla verovelvollinen tai jossa ostajana on valtio; ja

122 §

Ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvä arvonlisävero, jos hänellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, josta hän suorittaa liiketoimia, ja jos hän ei harjoita Suomessa liiketoiminnan muodossa muuta tavaroiden ja palvelujen myyntiä kuin:

- 1) myyntiä, josta ostaja on 8 a – 8 d tai 9 §:n nojalla verovelvollinen tai jossa ostajana on valtio; ja

131 §

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvä vero, jos hankinta liittyy:

- 3) toimintaan, josta ostaja on verovelvollinen 8 a – 8 c §:n perusteella; tai

131 §

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvä vero, jos hankinta liittyy:

- 3) toimintaan, josta ostaja on verovelvollinen 8 a – 8 d §:n perusteella; tai

133 §

Henkilöön, joka ei harjoita Suomessa muuta kuin 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaa myyntiä ja joka ei halua käyttää palautusoikeuttaan, sovelletaan 3 momenttia vain, jos kyse on seuraavista myynneistä:

- 4) palvelun myynti, josta ostaja on 8 b tai 8 c §:n perusteella verovelvollinen.

133 §

Henkilöön, joka ei harjoita Suomessa muuta kuin 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaa myyntiä ja joka ei halua käyttää palautusoikeuttaan, sovelletaan 3 momenttia vain, jos kyse on seuraavista myynneistä:

- 4) tavarain tai palvelun myynti, josta ostaja on 8 b, 8 c tai 8 d §:n perusteella verovelvollinen.

149 a §

Huojennusta ei saada:

4) ostajana 2 a, 8 a – 8 c ja 9 §:n perusteella suoritettavasta verosta; eikä

149 a §

Huojennusta ei saada:

4) ostajana 2 a, 8 a – 8 d ja 9 §:n perusteella suoritettavasta verosta; eikä

209 e §

12) jos verovelvollinen on 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:n taikka toisen jäsenvaltion 2 a tai 9 §:ää vastaavan säännöksen perusteella ostaja, merkintä ”käännetty verovelvollisuus”;

209 e §

12) jos verovelvollinen on 2 a, 8 a – 8 d tai 9 §:n taikka toisen jäsenvaltion 2 a tai 9 §:ää vastaavan säännöksen perusteella ostaja, merkintä ”käännetty verovelvollisuus”;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan, jollei jäljempänä toisin säädetä, kun veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain tultua voimaan.

Lakia sovelletaan sellaiseen tavarahan yhteisöhankintaan, joka 138 b §:n mukaan kohdistetaan lain voimaantulon jälkeisille kalenterikuukausille.